

blez sandrar

pismo

Rekla si mi kada mi pišeš
Ne kucaj sve reči mašinom
Dodataj jedan red svojom rukom
Jednu reć jednu sitnicu ništa veliko
Da da da da da da da

A ipak moja mašina remington je lepa
Mnogo je volim i lepo na njoj radim
Moj list je čist i jasan
Odmah se vidi da sam ja kucao

Ima belina koje samo ja umem da ostavim
Pogledaj moju stranicu kako lepo izgleda
Ali da bih te obradovao dodajem mastilom
Nekoliko reči
I jednu veliku mrlju
Da ih ne bi mogla pročitati

mesečina

Ljuljam se na brodu ljuljam
Mesec mesec slika kruge na vodi
A na nebū krugove opisuje jarbol
I svojim prstom obeležava sve zvezde
Mlada Argentinčica naslonjena na ogradu palube
Sanjari o Parizu posmatrajući svetiljke koje
obeležavaju obalu Francuske
Sanja o Parizu koji je jedva upoznala i za kojim
već žali
Ova svetla što se okreću nepomična dvostruka
šarenica isprekidana podsećaju je na ona
koja je videla kroz prozor hotela na
Bulevarima i obećavaju joj da će se brzo
vratiti
Ona sanja da se uskoro vrati u Francusku i da živi
u Parizu
Kucanje moje mašine smeta joj da dovede taj san
do kraja
Moja lepa pisača mašina koja zvoni pri kraju svakog
reda i koja je brza kao džez
Moja lepa pisača mašina koja mi ne dopušta da
ni na levoj ni na desnoj strani palube
I koja me goni da sledim do kraja jednu misao
Moju misao

lepša si od neba i mora

Kada se voli treba otpotovati
Napusti svoju ženu svoje đete
Napusti prijatelja napusti prijateljicu
Napusti ljubavnici napusti ljubavnika
Kada se voli treba otpotovati

Svet je pun crnaca i crnkinja
Zena ljudi ljudi žena
Pogledaj na sve trgovine
Na ova kola na ovog čoveka
Na ovu ženu na ova kola
I na svu lepu robu što se prodaje

Ima vazduha ima vetrata
Planina vode neba zemlje
Dece životinja
Biljaka ugtija zemlje

Nauči da prodaješ da kupuješ da preprodaješ
Daj i uzimaj daj i uzimaj
Ako se voli mora se umeti
Pečati trčati jesti piti
Zvijždati
I treba naučiti raditi

Kada voliš treba da odeš
Ne roni suze kada se smešiš
Ne sakrivaj se između grudi
Odahni kreći se putuj odlazi

Kupam se i gledam
Vidim usta koja poznajem
Ruku nogu oko
Kupam se i gledam

Ceo svet je još s nama
Život je pun čudesnih stvari
Izlazim iz apoteke
Sišao sam pravo s vase
Imam svojih 80 kilograma
Volim te

Preveo s francuskog Petar VUJIČIĆ

Blez Sandrar je bio čudan čovek! Njega bi mogli nazvati romantičarskim avanturistom, kad reč avanturist ne bi uzgubila svoje pravo značenje. Sin Skotlandanina i Svajcarkinje, odličan francuski pesnik koji je uticao na Gijoma Apolnera, čovek koji je upoznao sve profesije i prošao ceo svet, Sandrar je bio krasac svog pokolenja. Kada mu je bilo šesnaest godina, otpotovao je u Rusiju, a zatim u Kinu i Indiju, ponovo se vratio u Rusiju, a onda otpotovao u Ameriku i Kanadu. Bio je dobrovoljac u Legiji stranaca i u ratu Žgubio desnu ruku, Boravio je u Argentini, Braziliji i Paragvaju. Bio je livač u Pekingu, lutajući žongler u Francuskom, sa Abelon Gansom snimao je film „Točak“, kupovao u Persiji tirkiz, bavio se pečarstvom, radio kao traktorišta, napisao knjigu o Rimskom-Korsakovu. Nikada ga nisam video prazne duše, uplaženog ili u očajanju.

Iša ERENBURG

AUGUST PUTARI

Olikako mi se čini da nešto znam, očekivanje mi je, svejedno kada i gdje, uvijek bilo ravno smrti, ili jednom strasnom, neizbjegljom porazu, koji se nikada nije mogao ni valjano predviđati ni vještice izbjeci.

Kazem tako, a mislim, duboko u sebi, zaspalom sjekom svojim: zaobići ili prestočiti, jer: biježati nekuda, o bijegu nekom, makar i najnaivnijem, sanjati — značilo je samo zatrpatiti pijeskom i zemljom i onako zamuljati i zajaženu usta. Ta puka i pusta riječ: bijeg! Nije li sestra, nije li najsličnija vikom stabilni čempres za koje ludaci, često, vjeruju da hrli prema suncu, i da će ga jednom taknuti svom suviše gordim vrhom u izbiti mu na drugu stranu kao da je kopije.

Trinasti je dan kako očekujem, kako znam da nemam šta očekivati, a ipak, kao za inat i kao uprkos svemu, moramo zaograti svoje uzaludno sreću u šaku i slušati mu ne: bilo ili šapat, već zapovjest: čekaj — čekaj!

Poslednja i jedina želja mi je bila da se sve ovo okonča i posvršava što je moguće brže, da se računi izravnaju i da se priča o meni i oko mene traži u arhivski podrum a moje, ili mrtvo ili živo, tijelo u ilovači. Šta ima da se odugovlači i rasteže. Ta to je još manje ljudski, ako uposte ja mogu i smijem da upotrebim takvu riječ.

Rekao sam sasvim jasno i dovoljno iskreno: ne nalazim za potreblje da se žalim. Čak sam još u početku cijelog pretresa predlagao da se sa mnom postupi i završi sto je moguće jednostavnije i hitnije, budući sam u prvom sastretu s islijednikom priznao, kada da mu se udvaram, sve što je od mene tražio. I čemu sve ovo onda? Zar toliko treba čekati da se neko, najzad već jednom, smiluje Augustu Putaru, da zaklopara ključem u bravi, pogleda me žalosno i prezirivo, i kaže: spremite se, gotovo je!

Ako ništa naročito ne osećam — to nije me baš toliko zbuњuje, niži me uzbudjava, jer nišam nikad ni bio mnogo drugaći, ali činjenica da ništa ne vidi, ni u sebi ni oko sebe, a odnekad, kao zatalata puščana zrna, dolaze u naletima izgubljeni, ispreklidani, izlomljeni, nerazgledni glasovi, i kidiši mi ne samo na bubnu opnu, nego me osipaju i peku po cijelom tijelu, kada da sam se našao na vjetrometni pod udarom vrele pješčane krupe — govori o po-punom klonuču.

I još gore. Mrtav sam. I, kako su me, nevjeste i neoprezne, zakopali u poroznu zemlju, jauci, gunđanje, metež, psovke, galama i sva ostala šikljana koja su navirala od ozodo poput gejskih mlazave, potukopala su i okrunila i onako slabasne naslage i slojeve zemlje oko mog grozognog leša, koji je i u utrobi memle i tame nastavio da se čudno ponaša i ubrzao sam se našao na grotu mrvavnjaka gdje su u jednoj nebozući i zastrašujućem neretu hodali, motali se, skakutali, vitlali se, lajali, kleli, pjevuli, raščerećeni, ishlapljeni i izobliveni ljudski udovi, kosturi i duše

u vidu plamena, kraslavih žaba i olinjalih, žgoljavih ptica pretućenih nogu i polomljenih krila.

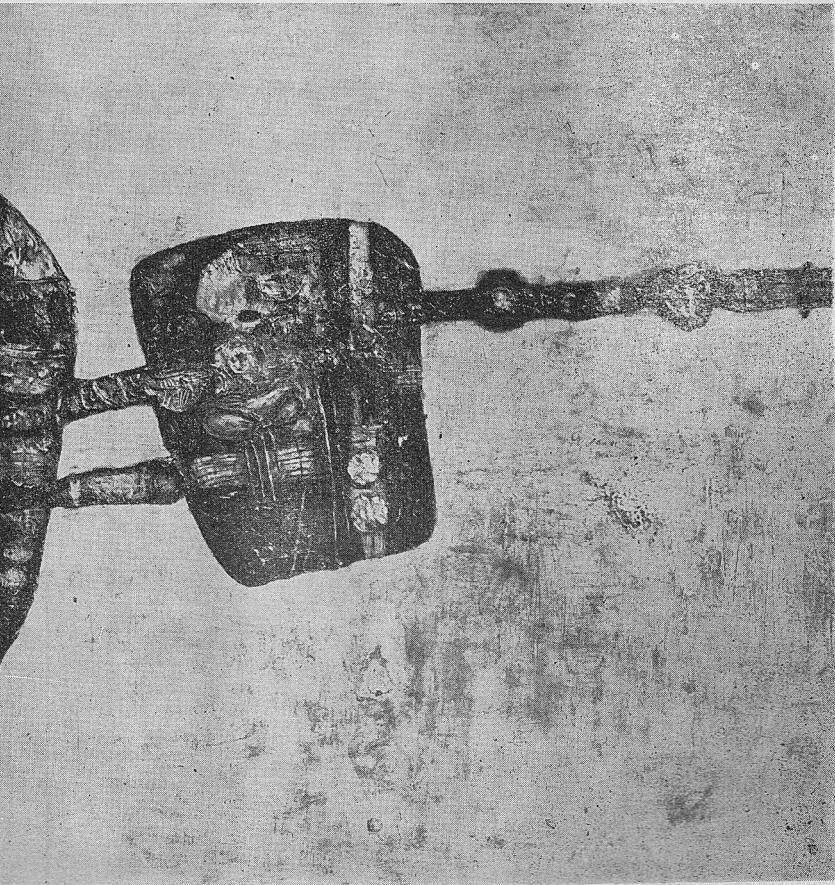
Driž me taj ropac, tresi me ta grozница, muči me ta prividnost, dok moju zatvorskiju sobu, dok u mojoj mrtvački sanduk dopiru odmekud spolje glasovi i povidi, zbrčani i zapleteni kao gužve, i kao da me ti vjesnici života, iz koga sam izbrisana, golicaju i opominju da ta moja kruća, ta moja lada s mojim mrtvim tijelom, koje je još u predjelu života samo zato što postoji i što uvijek mora postojati netkoško blesavačanje, plovi same i usamljena kao i ona na beskrajnoj pučini beznadne i surove morske površine.

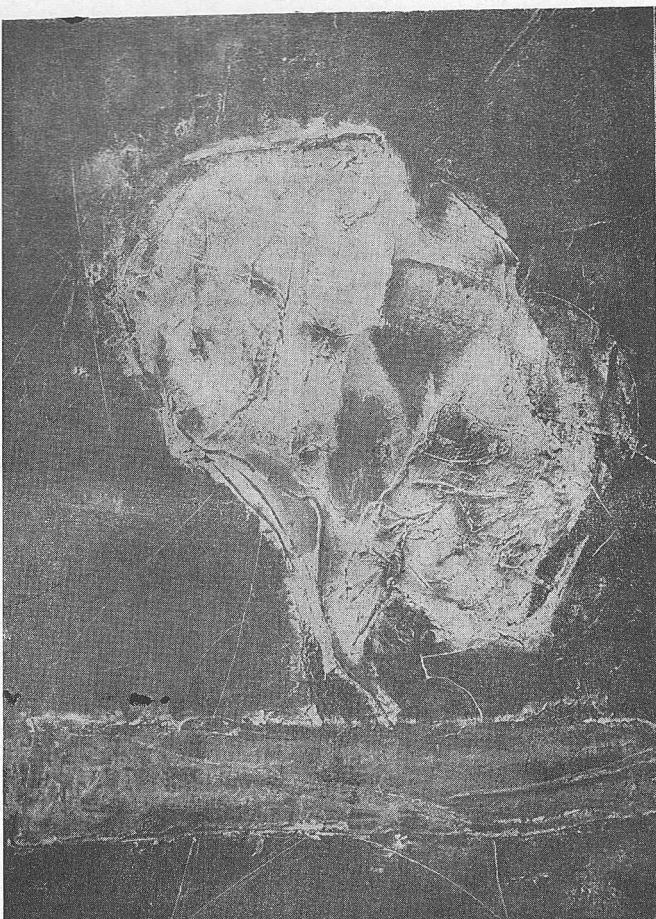
Samo sam jednom, još dok sam sanjao oblake — ne ovo što mi se desilo, imao priliku da kažem „dobran“ advokatu i da mu pružim ruku. I odmah sam rekao: ne. I tad i uvijek. Rekao sam to i onda kad su me službeni obavijestili da se bez njega proces ne može održati, da nekoga moram izabaviti. Nije se uvaljala ni moja dovoljno obrazložena intervencija: siromašen sam, a inače nemam nikog, pa čak sumnjam da bi se i bilo ko od bližnjih zauzeo za tu moju stvar. Međutim, oni koji su bdjeli nadu mnom i kojih su se nadali da će, osvetljujući moj slučaj, skočiti za jednu stepenicu, odgovorili su hladno i bez uzručavanja: pa u redu, onda ćemo ga odrediti mi sami. Po službenoj dužnosti.

Po službenoj dužnosti! — tako je neuskonsno zalupio vratima moj advokat kad sam ga prostrjelio pogledom i rekao: ne, neću se žaliti. Ja sam htio da bar u nečem budem dosliđen i da bar na kraju sačuvam koju mrvu dostojansvu, bez obzira kako to nekom u takvoj situaciji izgledalo. Htio sam očuvati ravnodušnost i prezir, to dvije svoje tračnice po kojima sam kližio u život, u kakvo i zašto — sad nije toliko ni važno. Ali: advokat! odvratan stvor. (I ne samo to. Sve više mili pada na pamet, sve više mi razbijaju i ono jedno zrno sna u onospokojava me sudbina Vlahutina Gundulovića, kojog su advokati dal pečat i krunu. Taj osudjenik nije ni pred samu smrt prestatje istaći kako vodi portreto iz stare dubrovacke loze koja je dala čuvenog pjesnika, ali je neuka i nesmotrena ruka nekog pisara i svećenika učinila mali poremećaj u prezimenu, pa je jedno vrijeme ono Gundulović bilo kao danimak dok najzad, konačno, nije postalo pravo prezime. Vlahutinovo roditelje pratila je zla klob u radjanju djece: jedan da drugim, živeći svega po nekoliko godina, umrlo mu je šest sinova; svi su bili tanki, visoki, i sve ih je smrt odnosila oko podne, usred bijela dana, po nesnosnoj žagi. I, tada se počelo vjerovati i tvrditi: ubija ih sunce. Sunce je krvnik za obitelj Gundulovića.)

I, bojeći se svega i svašta i vjerujući da je to sumice zaista pravi i jedini uzrok nijehovoj nesreći, roditelji su sedmom djetetu odlučili dati ime Vlaho, jer ono je, govorio im je svako, spasavalo, vijekovima, Dubrovnik od većih i strašnijih udesa i nesreća no što je i sunce.

ZIVOVIN TURINSKI veliki inicijativa

vesna parun
prkos

Ali ja hoću
Ali ja hoću da budeš ljubičasta piramida
Moja večeri u tesarskoj radionici
S onesvještenom zvijezdom
Na vrhu

To nisu znaj
Moji psi spremni da dopuzaju
Do tvojih rana (ako je lavež
Moj priznajem ali ne umijem se stideti
Baš kao ni nepodudarna
Obitina kostura)

Radamo se avaj bez svoje volje
Svakog proljeća u zeleni travni lük
Kolebljivo opojnosti Odvijek ušće
Tvrdih zvukova u nesigurnom jeku

Ali ja hoću
Ali ja hoću da budeš ljubičasta
Piramida
Moja večeri u tesarskoj radionici
Moja omča od jelovine luda lado
Tu nasred pučine srca samo zov
Samo vidim za koji ne marim

Samo čežnja, samo zvono,
Samo strast tišine raspečativi debla
Trazi za svoj hlorofil nešto drugo
Neki mračniji budniji korijen
Za unutrašnju slavu stvaralaštva
Ustrajal boł

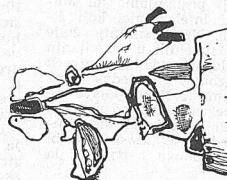

sutrašnje stablo

Ljubav trpk okus daleke naznane vode
Dije se iz pokošenih sumraka
Zdenac nas preobražava u bilje okrenuto tam
Svoje žedi s onu stranu usana
Nebo je tamnica dah svijetla je nečist
S onu stranu usana svaka je riječ
Jedno gorko sunce što nas doziva

Ljubav: slušati uvijek zvek iste sjekire što obara
Svod toplo ūme u koju smo urasli
Ohrabrite zoru njene ruke već sustaju
Ognjevi ptica što sele o nebo nemir graditelja
Kako je bezdrživo uspravljenje svjetlost
Plodni nanosi bola budite strpljivi
Sjaj sve dalje od ušća sjena sve bliže izvoru
Gaje slučajni vjetar zaustavlja ljetu

Ljubav nepotrošena odlazi njen zavičaj pusta
Ivana
Odnijela je zaključan vodoskok ružu u čelu
Ljubav zahvalna kliš mirlinski vrt života
Bespomoći korijen Snovidjenje Stijena
Tako se naše kosti
Sporazumijevaju sa zvezdama

dokaz da ne postoji vječnost

Jedan po jedan odustaju fenjeri sna
Ta zora kao rda
Na starim ključevima vremena

Njoj su potrebi lanci da bi nas prikovala
Za svoja porozna bedra
Za prašnju koju je izmisila
Da bismo se stidjeli
Zemlja: uporno bijelo sazrijevanje
Sadašnjosti.
Njoj je potrebno skupocjeno vreteno
Morskih vjetrova
Da bi zaposili ložace
Čista košulja od djeleline nebo dah jedinstva
Ljestve i zdenac neumorni

Zvijezda zvijezdu da ne uplaši
Ptica pticu da ne ponavlja
Prostor: njema je povjeren odasvud
Bezbrij smrtnih glasova okrepe
Da u njih zakopava pohlepi biser žedj
Sunčeva kostura
Nestalno sidro u nama neuništu pijesak
I još tamo gore nad prolaznošću
Jedno veliko brdo što sja

VLAHUTIN PUSTAHIJA

Na veliku radost svojih bližnjih i na još veće čuđenje ostalih, dijete je čak i odveć brzo narasio, raskrupnjalio se, i, prije dvadesete, mladić je imao vrat zarastao u ramena, oči u poduhle obuze, a trbuš mišav i otromboljen, zbog čega je pri hodu izgledao umjesc, nezgrapan i tunat. Pored toga, mumlao je i nikad nije ni najobičnije riječi mogao jasno izgovoriti, a oko podne bi ga spopadao bijes, neka naizgled bezrazložna ljtinja, i on bi, s kocem ili isukanim nožem, jurio od kuće do kuće, vičući koliko ga grlo nosi: ko ovđe hrani zmje!

Ljudi su se na to krstali i sklanjali gde je bio znao. I od tada se u svakom domu i u svakom razgovoru počelo sa strahom i sa zebnjom ponajprije imenom: Vlahutin, ne više Vlaho, i: Pustahija, ne Gundulović.

I tako su ga zvali sve do onog časa kad je zatvoren i osuđen na smrt. Čak je i sam u toku sudjenja znao da se usprstivo: ja nisan Vlaho Gundulović, ja sam Vlahutin Pustahija, ali to više nije užimao ozbiljno, pogotovo otkako je izazvao buru smijeha i izigravanja kad je kažiprostom upro sudiju u čelo, i zasipravši zubima, procvitolje: sudeće suncu! i zmijsama: sudite!

Najime, njega je užasno morilo sunce i po cijele ljetnje dane znala je da mu udara pješa na usta; prevrtao se i kolirao kao u vrućici, mlatarao je rukama i pištao kao prignjeven, a strah od zmije zahvatao ga kao plamen.

Jednog vrelog dana, oko podne, kad je sunce izbjavljalo vatru na sve strane i usidrilo se na sredinu neba, a Vlahutin tumarao i srljao od zida do zida i od čempresa do čempresa, sklanjavajući se od pripelje i otravnica, — u granje grbave i krvne murve, popelo se troje djece, i, uživajući u ludosti i nesreći Vlahutin Gundulović, stalo podražavati ciklu zmlja.

Vlahutin se najprije bezglavo okrećao oko sebe, na jednom mjestu, ne značujući da dolazi i da dolaze mu zapravo prijeti to ubitačno ciktanje. Zastao je, osluhnuo.

Pa nekoliko puta tako.

A dječa nisu prestajala.

Onda se majednom zaletio, ispentrao se na murvu, i, podviknuviši kao da skake se stijene u more, kao da se oslobođa straha, na mrtvo izbo sve troje djece.

I da bi nesreća bila još veća, kada su se njihovi leševi stropostali niz guste grane duda, zgrčili se ili prostrili po zemlji, Vlahutin je, uz cerekovanje i ludačko podruživanje i smijeh, nastavio da im zadaje udarce nožem i da mrcvari i unsakaju te nedužna, nevinia, mlađa tijela.

Osudu javnosti i presuda sudskog stola bila je brza, ostra i nedvosmislena: smrť! A u cijelom je kraju, zatim, potekao prezir, zgražanje i neviden strah od zločina.

Ali, neposredno pred samu vješanje javio se jedan dubrovački fratar koji je naknadno saznao za cijelu stvar, i protestovao kod sudstinskih vlasti: zar ovđe niko ne znači sunce?

I onda se klupku počelo odmotavati; i procesi su obnavljani i ponavljani iz godine u godinu. A o advokatima, koji su branili Vlahutina Pustahiju, plele se legende i pribitale priče, na sve strane širom zemlje, pa i u svijetu.

Andjelko VULETIĆ
(Iz knjige „Drvo iz paklenih vrata“)